

Башкы дугайында чугаа
30 ЧЫЛ ДУРГУЗУНДА

Вера Шири-Дарымаева Чыгыт 30 чыл бургунар, 1996 чылдын август ортасында Чырдыкшыкы министрствозунун дугааына Буу-гар, Архив-кумурун Кунгуртун школага ажалда апарганына мунарвалат. А харын ажалын, ажалын тазыны буу-гар чонуга бараан боорундан бодук худалге чок дээрин хандыр боданга, та-мылаам, барып көрөбүн ол чеге ажалдар, чурттар деп шиттирлээ. Чуге увар-хеме ужул чедер Кунгуртунга Кы-зылдын башкы учылгынын шымак доксайнанын бн-рээни, ортумак дурт-смынг, шоваа характары, оожум будуштук башкыны школа директору К. Куулар ала-а-а-а биле худалге алдыш. 1-а-а-а-а класска ажалдарын чугала-лаш, чурттар бажынын айтп берген. Озалаш черин чурттакчылар болгаш өөр-никчилер суурга чаа келген башкына дамаанач, келсе өскө-ла кижилерин доран эс-келер каар.

Чуге чеге, ол-аа школага будун 30 чыл иштинде ажал-лаан башкылар ховар. Кунгур-тун ортумак школагынын эге каластар башкыны Вера Ши-ри-Дарымаева ховар дир-

биле четтиривис, Вера Шири-Дарымаева! — деп, өөрү-күнү чыгыт эстерины ажаа сөгел, хундулук башкымы-биле харылзанын олар үс-пейи чоруур. Вера Шири-Дарымаева Чыгыт алы уругун неси. Ажы-чулу дооза ала-незинин эки мезу-будушун асепе сал-ган. Эрте-курулдуг ажал-ле болуп өлүп турар. Чыжа-а-а-а-а, бир огул Виктор Улаи-Удинка култура инсти-тутун 1988 чылда дооскаш, тэрэни сууру Кунгуртунда урулгарын музыка школага-да башкылар турар. Бу чылын болуп эркен районуну шко-лаларынын уран чуул көрүл-дизине Виктор Сергеевични өөрсези турар өөрникчилери-нин национал хылдыг хажум олдестин бирге чери, а урул-гарынын музыка уран чуул-гуну республика конкурзуну-ниги чери алган, сес чус рубул тунут акшага музыка херекселери-биле аналган. Найрвандыг бо өг-булени адазы Сергей Григорьевич Чыгыт үр увар партия, совет ортанарга уугун кийрин ажалдап чоран ховочу ком-мунист. Өг-булени эзелери кы-зымак күш-ажымы дээр шан-нал-макталыш-лаа ан чоруур. Сергей Чыгыт бо хунерде «Тере-Хая» союзтун директору кадрлар таланы-биле оралкымын болуп ажалдан турар. Хоорун башкы Вера Шири-Дарымаева 1990 чылдын ая-рыл 28 те бежен харлаар. Би-чли чаштарын өөрнедизинге болгаш кижизилдизинге оон үндүрген энергияны тарым кылдыр ажаа улуу-биле өөрү четтиргенин оон өөрникчи-лери, школагын башкылар коллективин илерези турар. Башкылар хава-лаа хунду-лтук макталдыг.

Чыма ДОРЖУ. Кызыл райүүксомуну уаус өөрседиз кызмат-нын инспектору.

Мораль темазынга БАГАЙ ЧАНЧЫЛДАРНЫ ЭДЕР

Бодун боду билбес, морзук калчанын көрбес джирни мы-каш, кижиз бодунун четпесте-рин эскерери берге-ле. Билдиг-лаа бол, оу өскөдөр дег, чеге-ле эскере чогуур. Оон башка үе эркен туудум-на өнпеле шаалык дес, узамдыгып, хөр-лөзөп, дам-ын амажын «кы-лаар». Бичал амажын шаг болгаш ача ала доллар, амажыгак арык сетиле ара джур. Каш чыл бургунар Москвага сазын «доос-каш» мычал амажаан, аза долган, шиттиргенин тел со-дунардан номчаан мен, дептир чужур «оор» мыла тел библиотеканы номнарын буду-ру брита-биле ол кезип турган, чулда итаталарын өндере кармактамак, тур-турган-дыр, оон чедн чыла шиттиргени.

Чулу дээрде, мыла чаа сет-күлдери, солунарын бо-ла өскөдөр, азы шурут бо-ра сон апаргылаан боор-дур, мы-чал болбозын мыла ажалдак-чылар дымталанын, чемедини-нин биндизмес. Чок болза, бо бак үлдизини (карак ажалтаарын) болдурбас ду-гайында каралда-ла азын кагай! Черле дика-ла ачыг-зылым. Номчукчуну херге-лэни чугула материалны ажа-ла-ла ис чок «чаа бээрин» моон сонгаар болдурбазын, библиотекала джурыйлар хайгаарала алаа чур!

Ийде, мынг күрүнө өн-чүзү кара турары-биле аши-гездип ай турарларын аши-гууру кайда, биче үлдизин улуунга чедер болгай, өскө-дизини эрте-ажыны бодар болза, эск-дир деп мынг саз-зын үрөгөкчилерине сумлек-седим. Ном-дестер, солун, сет-күл дээрде база-ла төүгө аатар тускай документилер-ди, оун үрөп-талал болбазын номчукчу хуулдан сумлек-седим, оун угуу назмылар үлдизини турары илден. Бо-даныр ботка керек.

Сандан САНДЮ. Номчулга азынын докта-малак номчукчуу.

Чуртун театр хой-нитизи СССР-нин улустун артын, ССРЭ-нин Курне шаанлыг лауреады. Социалист Күш-ажымын Маадары Елена Николаевна Гоголеванын мобилени калаа-биле дем-дегден. Ол бодунун артист

ажы-чорудулазын Биче те-арга эгелээ. Оон бээр 71 чыл боор турар. Ол манча М. Н. Ормолова, А. Н. Южин, А. А. Ермаева дээр шымак улуг мастерлерин арга-дуржула-зынга өөренип алган. Е. Н. Гоголева амгы үстө

чедир 200 ажы ролларын ойноан. Чокта чаа 106 харын харлап тура, М. Сарманын шизилге улуг назмыг ис кижин ролон ойноан. ЧУРУКТА: Е. Н. Гоголева бодуну кабинеледен. СЭТА-нын фотоу.

ЧАРЛАЛДАР БЮРОЗУ АЯН-ЧОРУКЧУЛАРГА

Аян-чорук болгаш аякчурунны Кызылда бюрозу даразында маршруттарно путевканын сумел тур: Кысволдук — май 11-ден 20-ге чедир, путевканын өртө 334 рубль. Харьков — май 11-ден 20-ге чедир, путевканын өртө 334 рубль. Кшишев — май 14-тен 18-ге чедир, путевканын өртө 285 рубль. Вильнюс — май 7-ден 11-ге чедир, путевканын өртө 330 рубль. Калининград — Минск — май 19-тан 26-га чедир, путевканын өртө 347 рубль. Талин — май 24-тен 28-ге чедир, путевканын өртө 328 рубль. Ленинград — май 3-тен 7-ге чедир, путевканын өртө 330 рубль. Путевканын өртөнде аш-тем, чурттар чер, аякчурун хандыргалы, самолетна бер, казирини орж хөлөзүн кирип турар. Айткыртны тургузар чер: Кызыл хоорай, Кочетов кудумчуу, бажын 1 «Мангук» аалчылар бажыны, 2-ти кады. телефон: 3-12-81.

Кызылда хоочуннарнын бакын-интернадында ажал-даары-биле даразында ажалдарга чалат тус: 1. Эмчи-теравен кол эмчи артеги, 1,5 шапчыг. Баык-биле хандылар, азы тааба-кызылган-обиезине-биле бо чылдын иштинде хандылар. 2. Ажал тажыгыт өск-три-сантехник. 3. Аралдарга ажалдар санитаркалар, кунья ажал-дакчылары. Айткыртны тургузар черин: Кызыл хоорай, Колхозная кудумчуу 62. Адми-нистрациянын ажалдар шаптары 8 шактан 18 ша-ка чедир. «Тыга агроуплугу туду» каттыкчыныкта даразын-да мергендилерин, специа-листери негеттин турар: дээр эртемин болгаш уду-тулчу ажалдарга ажалдап чоран кол инженер, Туран-нын ажал-агылар аразы-нын кезип чоруур мездолон-ловатна начальник. Бай-Халкын ажал-агылар ара-зынын кезип чоруур мез-долонловатне кол инженер Сут-Халчун ажал-агылар Аралдарын кезип чоруур мек-колонианыга начальник, кол инженер болгаш инженер-лер, техниктер. Удурчуну специа-листерин каартара-биле доран хыды-раа. Бистин адресивис: Кызыл хоорай, Кочетов кудумчуу 34-2. Телефон: МАН 3-27-88, 3-23-14.

Келир үениң эмчилеринде ШИЛИГЕДЕН КОЛ ХАМААРЖЫР

Кызылдың медицина училищезин дооскан эмчи кадрлар республиканын кайы-лаа будунарында кончү хөй. Келир үенин эмчилерин белестеринде, мынгы бо училищеге, чаа ЧУУ тыпты келгенге? Шизилге кандыг азымак болуп турары? Кижилеринг кадыкчыны-биле холбашан мержегиге сургулдар боттары кайы хире кызыкмак өөренип турарла-ры? Учинеде сагылга-чурум кандыгы?

Устунда айткырттарга харылап берип, бистин-биле беса-далажын учылгынын директору Зоя Назмытывна Саттан бистин корреспондентивис апазон. Оон харызын моон араан-да параладыс.

Боттарынның кайы күзелин биле күүр турарлар мындыг ар-га-биле көүдөн турары эки. Кижилер бир-тээ шилге эл-гаар, боттарынң ичиг куу-ли-биле колдым кээр турар төздө, доозукчуларын билг-мержежини элэн ханылап ту-рарын эскерип болуп. Фе-вральда дөрт балук тозан кижин күрүнө эжаненерин багай эвес дужаангаар. Апрельде ийи салбыр доозар. Фельшер-лер база эмчи сеестралары. Эм-чи сеестралары база тускай мержежинде кылдыр, чыжа-а-а-а-а, бичи уруларын, ол мынша кезер эмчини, участок эмчинини дээр мынша өөр-дө, белетке, доостуруп тур-бис.

Эмчи кижиге чүгле ханы билгалг болурун аныкта, буюрмун чымак сеткылди болуру негеттерин. Шизин чорукка оларын канчаар кижизил, белеткеп турар силер? — Быгыт сагыга-чурум, амылралдын кадык-чагай келери келер үенин эмчилерини колдуунда толдалар апарып тургалар. Сургулдар бирги курстан на республика эмне-лелерин салбырларына, өскө-да эмне-лелерге ай санмыла дөрт шап санитаркалар учурду. Мынгылар аар аарыг учустарын эмне-лелерге са-нитаркалар ажалдарга, сур-гудулдарга амылраага өөренип алырында дуздалг болур. Бир чамдык эмне-лелерге колдуун-да чалгааран эрттиргезин черле таарымча чок. Тус-тус

ХУРЕШТИҢ АРГАЛАРЫН САМБОГА АЖЫГЛААР

Тыва улустун тооларындан диннарга, эртенде кезеге дээр, кезегден эртенге чедир, тозан конхунун иштинде суг хуржин келген боор. «Боку-Курш» Сарапта-Хаян-биле хурештинг үш айын дургузуна, үш үжөн тозан конх хуржин келген, черге кире шаантарга, кара черин до-вуула доозуналин, чер си-риченип турган деп бижээ-ни белги төүгө артып кал-ган болгай. Тыва улус шаялан тура ху-режирине инак турар. Бичи кижилер шык кырынга сеги-рич алып, ам сөөгү үелере спортулардан үмөстезин. Шанза байыр-чыскал бо-ла, чер хуржин турган бо-ла, ам календарыг план эсу-гаар эрттирп турар апа-ган.

Тыва хурештин аргаларын сэмбога хөй-биле ажалдан-дыр. Оун болж турала биче-тер, тренерлер ыгыташпай биче-рул турар бис. Кожомис моол мөгелери ап көрөдизин де-ди. Сэмбо хуреште дегелер де-мониторын беши бар. А бистин мөгелерин Россия бо-лаш эвеле чергелин мария-далаарга эки көрүжүлери чүге чедер абайн турары? Бо айткырт сөөгү үзе исин дуарелин чоруур. Хостук ху-реште бисте спорт мастерлерин мезежок. А сэмбо талазы-биле кыш-ла кижин бар.

Пассажирлерин кичизгенин! Тыланын автобулдар буду-ругун куткызылышып иже-ред. 1-ден эгелен чаа машы-руттар ажиттылган дикона-лиги киреңирине чалат тус. Репетиция аторын, четгер хушенинде 16 шактан эгелен Полтавыг чырдыкшыкы ба-жыкыга бодур. «Тыга агроуплугу туду» каттыкчыныкта даразын-да мергендилерин, специа-листери негеттин турар: дээр эртемин болгаш уду-тулчу ажалдарга ажалдап чоран кол инженер, Туран-нын ажал-агылар аразы-нын кезип чоруур мез-долонловатна начальник. Бай-Халкын ажал-агылар ара-зынын кезип чоруур мек-колонианыга начальник, кол инженер болгаш инженер-лер, техниктер. Удурчуну специа-листерин каартара-биле доран хыды-раа. Бистин адресивис: Кызыл хоорай, Кочетов кудумчуу 34-2. Телефон: МАН 3-27-88, 3-23-14.

ДАЙЫНЧЫ ЭШТЕРИМ УТПААН МЕН

Хундулук ажым, Самбуу Фелепович. Оюн! Силерини Фелепович, 17-де «Шико» созага барлаан кагааран номчош-дыкка өөрүм, кай-ле чүр-үн сагым боладым. Амыр-мейин чурттан оларынның номчош ажаа өөрүм, бо ча-гаамы бижип олур мен. Дай-ынчы ажым, силерни ая-бу-десирге, ажы-тынуерге эске-ликкин, бижик кадыкчылап күрө олур мен. Мен Халгагайт суурда эки чурттан олур мен. Пенсияге үнгеш, ий чыл ажал түр мен.

1950 чылда Өвүр райондан дөрт кижин шериже чоруктан биле. Оларын аттары бо: Ады-шын-оол Куулар, Кожкар-оол Салгалдан, Шерин-оол Чаа-Суурдан Кара-оол Ажи. Шун-дизин көрөй дайынчанд он-ча-мени чанил келген бис. Олар эки ажалда чорудар. Оон сонда арааша, үжөлээ мөчүн. Баз бир эжинис — Хепер-оол Ховалыг. Чөөн-Хемчин районун Чадана хоорай чурттуг кижин. Ол амгы үесе эвропортта ажалдан турар.

Арктанарынын кайлазын бил-бестер мен. Уду-Хем район-дан база бир эжин бар. Оон адын Кара-оол дээр чүс. Ам та кайда, билбес мен. Тывалдан барган оолдар көрөп дайынчыга барыла-ла үш чыл дайынчанд келген. Бер-ге-лаа, коргунчт-лаа турган билер сен. Агаардан жалдаан-кына үдүр дайынчалыг тур-ганмыс ам-лаа утпаан мен. Бистер берге хунирини чурт-тан артык бис. Мен оун ий-чар биле чоруур мен. Ол дай-ынчы хөй кижин аягем. Оун чүсө бестер билер бис.

Мен 82 харым аларым. Дайым кирешке дугаймын документтерини күлө чоокта чаа, 1986 чылды агучт 18-те, тымыскал болуп. Бир мезалы-биле казы бээр чоруду. Керей дайынчыг киршип чоранамыс дугайында мате-риалдан толарга фактылар, чижетер киярчип турган. Биз ич көрүрүрүн силерден бил-дел артым.

Адын-оол КУУЛАР. Өвүр район.

Адын-оол КУУЛАР. Өвүр район.

МОСКВАДАН

8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 «Монрепо». Барылаан фильм. 8.35 «9.35 Физика. 9 класс. Техникте чо-гаалдыг балтууну кыл-дырган. 9.05 Немец дил. 1-ти чылы. 10.05 Немец дил. 2-ти чылы. 10.35 «11.35 Кожу» 5 класс. И. Ф. Стр-вискин. «Петрушка». 11.05 Эртей-тайылбырыг фильм. 12.05—14.20 «Элпегин өт-телинини». Уран-чеге фильм. 3-4 сериялар. 17.30 РСФСР хоорайларынын теле-студиялары. «Салгаашкын» (Тюмень).

КЫЗЫЛДАН

18.00 Урулгарга фильм. 18.15 Медээлер. 18.20 «Ты-ва» фильм. 18.30 «Шала» фильм. 19.00 Хоккей. Дегелер чегеленишини. Уран-чеге фильм. 3-4 сериялар. 17.30 РСФСР хоорайларынын теле-студиялары. «Салгаашкын» (Тюмень).

МОСКВАДАН

18.00 Урулгарга фильм. 18.15 Медээлер. 18.20 «Ты-ва» фильм. 18.30 «Шала» фильм. 19.00 Хоккей. Дегелер чегеленишини. Уран-чеге фильм. 3-4 сериялар. 17.30 РСФСР хоорайларынын теле-студиялары. «Салгаашкын» (Тюмень).

667000, Кызыл хоорай, Красноармейская, 100. Редактор В. Ф. ЧАДАМБА. ТЕЛЕФОННАРЫ: редактор — 3-43-34; оралдычалары — 3-33-91; 3-34-17; 3-34-26; харысалагыл секретары — 3-34-92; 3-34-57; ораалкычылары — 3-45-93; калдыктер — пар-тияны амылрал — 3-36-82; 3-36-25; идиология — 3-34-57; совет тургунду — 3-34-98; 3-41-23; 3-34-57; 3-34-49; 3-36-73; очулга — 3-34-93; корректорлар — 3-37-11; 3-41-16; культура — 3-39-15; информация — 3-37-11; чага — калдыгы — 3-39-03; 3-34-39; үндүрүчүлөр — 3-27-41; болун келбей бар-ганда — 2-32-75; бухгалтерия — 3-43-41; Чылда 300 натап үнер Хемээлэ 2 парлага амазы Тиражы 28000 экэ Чыгыш № 406. ТС-0667.

Тыва АССР-нин Ном үндүрер чер, полиграфия болган ном салдыкчы херектеринин талаам. Ше-типкин болган Кравченко кудумчуу бажын № 1.